

Kulturális ajánló

Charlie Chaplin rövidfilmjei 1918–23

Warner Home Video, 4790 Ft

Chaplinről nem lehet leszokni. Úgy klasszikus, hogy mégis mindig új, akkor is friss, amikor már minden viccét előre ismeri az ember. Talán az arcában van a titka, talán abban, hogy bár mindenkitől különbözik, mégis mindenki hajlandó magára ismerni benne – legfeljebb nem vallja be másoknak.

Ősz óta Charlie Chaplin összes nagyjátékfilmje megvásárolható DVD-n, a kiadó most a korábban – a némafilm igazi hőskorában – készült rövidfilmeket is hozzáférhetővé tette. Ezek már nem a legelső botlások (bár, börtönsztrájk-filmről lévén szó, az sem volna baj), hanem Chaplin első igazán saját munkái: itt már a történetben, humorban is a saját egyéniségét keresi és építi. A mester állandó partnerekkel vette körül magát:

Edna, az örök múzsa vagy Syd Chaplin, az öccse kajla árnyékában élő színész mindegyik filmcskében felbukkan. A gyűjteményben egyaránt vannak klasszikusok és elfelejtett mókák. Az 1918-ban készült Kutyaelet mindenkinek ismerős lehet, valószínűleg most is ez válik majd a legtöbb néző kedvencévé. Az ingyencék valószínűleg arra is felfigyelnek, hány későbbi klasszikus előképe bukkan itt fel: a „Fegyvert a vállhoz”-ban már ott rejtőzik a Diktátorban kiteljesedő keserű politikai szatíra, a három évvel későbbi „A henyélők osztálya” pedig a Nagyvárosi fények iszákos úr-jólelkű csavargó párosát próbálgatja,

még hozzá úgy, hogy mindkét főszerepet az író-rendező-zeneszerző játssza.

Ezek a filmek nyolcvanévesek. A kétlemezes gyűjtemény azonban nem filmtörténet: most is egészen frissen hat – minden nevető gyereknek ezt bizonyítja.

Jáchym Topol: Éjszakai munka

Kalligram Kiadó, 1900 Ft

Nálunk a cseh irodalmat Hašek és Capek mellett legfeljebb Hrabal és Kundera jelenti, néhány kiadó azonban szerencsére kötelességének tartja, hogy megmutassa, mit és hogyan írnak Bohemiában a fiatal(abb) nemzedékek. A 40 év körüli cseh szerzők közül az egyik legfigyelemre méltóbb, legegységibb hangú és nemzetközileg is legismertebb Jáchym Topol: a Nővérem és az Angyal után most harmadik regénye, az Éjszakai munka is megjelent magyarul.

Topol, aki a bársonyos forradalom előtt a cseppet sem bársonyos undergroundban dalszövegeket szerzett, verseket írt és szamizdatot szerkesztett, első két regényében az 1989 utáni világról festett apokaliptikus képet, a 2001-ben publikált Éjszakai munkában azonban a cseh történelem meghatározó évéhez, 1968-hoz kanyarodik vissza.

Az Éjszakai munka mégsem történelmi regény, és nem is realista mű: Topol ugyan mesterien idézi meg a kor nyomasztó, feszült hangulatát, és rajzolja meg az időszak jellegzetes figuráit, de mindezt mágikus és mitikus magasságba emeli. A regény nyelvében is rendkívül változatos, gátlástalanul alkalmaz egyszer-

re egymást kizáró stílusokat: lírai, groteszk, köznyelvi; rengeteg a nézőpontváltás (Topol akár egy mondat kellős közepén is visszaveszi hősétől a szót) – ami a többi nyelvi megoldással együtt a fordító számára izgalmas kihívás, a magyar olvasó számára viszont remélhetőleg ennek az összetéveszthetetlen hangulatú, minden töredékessége ellenére is lebilincselő könyvnek a természetes része.

Satie és Hindemith művei

Ensemble Ars Nova; Warner 3900 Ft

Soha jobbat a nyári könnyedségnél! Afelől semmi kétség, Eric Satie a világ legkönnyedebb embere volt, de ahogy telik az idő, egyre gyanúsabb, hogy előbb-utóbb utoléri a végzet. Már annyiféle irányzat, szerző és előadó hivatkozik rá, hogy valószínűleg hamar igazi klasszikussá válik. Egy montmartre-i kávéház segédzongoristája, Debussy barátja, a legmókásabb címadó (van Három darab körteformában című alkotása is), aki a művészet élvonalában élt: csak éppen nem vette túl komolyan. Cocteau-val és Picassóval is dolgozott együtt (balettet írtak, részleteket lásd a Picasso kalandjaiban), próbálkozott a középkori zenei stílusok felelevenítésével, azután inkább bohém lett, aki örült teljesítményeket követel műve előadójától: például 840-szer kell megismételnie egy zongorakorált: vagyis ő találta fel a huszonnégy órán át folyamatosan játszandó ösrepetitív zenét. A lemezen található filmzenéje (René Clairrel is dolgozott együtt) és jó néhány rövid, könnyed darab.

Márai Sándor: Az igazi – Judit ...és az utóhang

Helikon Könyvkiadó; 2290 Ft

A regény igazi főhőse Péter, az ízig-vérig liberális, felvilágosult polgár rangon alul házasodott, Judit középosztálybeli polgári nő. Történetükből kiderül, hogy a két osztály között nincs „átjárás”. Egy kiábrándulás története a regény, melyet két nézetből követhetünk nyomon: a férfiéből és a nőéből, akinek sorsában megismétlődik az örök motívum: kíváncsisága okozza tragédiáját. A Judit... és az utóhangban Judit egy hajnalba nyúló éjszakán elmondja új sze-

relmének, egy Amerikába szakadt zenésznek élete történetét, majd a zenész meséli el, hogy halt meg Judit.

A regény legizgalmasabb kérdése: megszokható-e az új környezet, asszimilálódhatnak-e azok, akik más életformát, más hazát választanak maguknak. Márai a kötetben újra megfogalmazza a polgári értékeket. A nagysikerű német kiadás után most itthon is egy kötetben jelenik meg az amúgy is összetartozó, monológokból álló két regény a Helikon kiadó gondozásában.

Szabó Magda: Az ajtó

Európa Könyvkiadó; 1800 Ft

„Ez a könyv, pontosabban mostani új kiadása, több okból kivételes állomás írói életutamon: elsősorban amiatt, hogy míg készült, szüntelenül azt éreztem, hasztalan tettem papírra, senkit nem fog érdekelni Szeredás Emerenc, még kevésbé az én nem is valami vonzó arcképemet rögzítő gyónás, mely össze-tört tükörcserepekből egybetákolt keretbe szorítja az írot és a megsérthetetlen, mégis megsértett igazságot.

A mindig is mitológiai személyiségnek érzékelt Emerenc aztán megtette első csodáját: az első kiadás megjelenése utáni héten már nem volt kapható története, a könyv üzenetét, amelynél magánabb magánügy igazán nem volt elképzelhető, személyes ügyüknek vállalták fel azok, akik az írot élete minden buktatóján átsegítették: az olvasók. A sepregető öregasszony, aki ha teheti, mindenki útjából iparkodott elseperni a bajt, veszedelmet, áthágta a magyar határt, alakját éppúgy ismerik német földön, mint az Északi-tengernél vagy Svájcban, a Columbia Egyetem Kelet-európai Arcképek sorozatából holdtükör arcába nézhetnek az olvasni szerető New York-iak. Lakásomat vadidegenek keresik fel miatta, állnak az erkélyemen, ahonnan még látni egykori otthonát, kértek tőlem már fényképet róla és valami emléket Viola kutyáról.” Az Európa Könyvkiadó gondozásában megjelentetett regény Szabó Magda egyik legkiemelkedőbb alkotása.